

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

ચોથી પ્રસાદ ગુપ્તા

વિરુદ્ધ

ભારત અને અન્યનું સંઘ

૩૧ ઓગસ્ટ, ૧૯૬૬

[કે. એન. વાંચુ જે. સી. શાહ અને આર. એસ. બચાવત, જે. જે.]

સિવિલ પ્રોસિજર કોડ (૧૯૦૮નો પાંચમો કાયદો).કલમ-૧૪૫ અને ઓર્ડર-૨૧, નિયમ-૪૬ (૧)-નિયમ હેઠળ પ્રતિબંધાત્મક આદેશ-જો કલમ-૧૪૫ આકર્ષાય છે.

અપીલકર્તા, જે હુકમનામું ધારક હતા, તેમણે હુકમનામું અમલમાં મૂકવા માટે અરજી કરી હતી.સબ-ડિવિઝનલ ઓફિસર, મિલિટરી એન્જિનિયરિંગ સર્વિસ, ચુકાદા-દેવાદારની કેટલીક જંગમ મિલકતનો કબજો ધરાવતા

હતા.અદાલતે સબ-ડિવિઝનલ અધિકારીને ચુકાદા-દેવાદારને મિલકત સોંપવા પર પ્રતિબંધ મૂકીને આદેશ-૨૧, નિયમ-૪૬ (૧), સિવિલ પ્રોસિજર કોડ હેઠળ જમીનો આદેશ આપ્યો હતો.ત્યારબાદ, યોગ્ય કિંમતને અનુસરવાને બદલે (આદેશ-૨૧, નિયમ-૬૪ હેઠળ મિલકત વેચવાનો અને પછી આદેશ-૨૧, નિયમ-૭૯ (૨) હેઠળ તેની ડિલિવરી માટે આદેશ પસાર કરવાનો હતો, કોર્ટે પેટા-વિભાગીય અધિકારીને મિલકત રજૂ કરવાનો આદેશ આપ્યો, અને જ્યારે તે રજૂ કરવામાં ન આવી ત્યારે, ભારતીય સંઘને મુખ્ય ચુકાદો-દેવાદાર તરીકે ગણતી સંહિતાની કલમ-૧૪૫ હેઠળ કાર્યવાહી કરી.

ઠરાવ:

સંહિતાની કલમ ૧૪૫ પાંજરાને લાગુ પડતી ન હતી.તે કલમ ત્યારે જ લાગુ પડે છે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ જામીનદાર તરીકે જવાબદાર બને અને અમલ અદાલત એવું માનીને ખોટી હતી કે પેટા-વિભાગીય અધિકારી જામીનદાર બન્યા કારણ કે આદેશ-૨૧, નિયમ-૪૬ (૧) હેઠળ પ્રતિબંધાત્મક આદેશ દ્વારા જમી કરવામાં આવી હતી.[૨૦૯-એચ, ૨૧૦ બી-સી]

સિવિલ એપેલેટ જ્યુરિસડિક્શન:

સિવિલ અપીલ નં.૫૫૬/૧૯૬૪

એમ. એ. માં આસામ અને નાગાલેન્ડ હાઈકોર્ટના ૨૪ માર્ચ, ૧૯૬૧ના

ચુકાદા અને આદેશ સામે અપીલ (એફ) નં.૨૯/૧૯૫૬.

અપીલકર્તા માટે બી. સેન અને ડી. એન. મુખર્જી.

પ્રતિવાદી માટે એસ. જી. પટવર્ધન અને આર. એન. સચથે.

કોર્ટનો ચુકાદો જસ્ટિસ વાંચુ દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો.

આ આસામ હાઈકોર્ટ દ્વારા આપવામાં આવેલા પ્રમાણપત્ર પરની અપીલ છે અને તે નીચેના સંજોગોમાં ઊભી થાય છે. અપીલકર્તાએ ૧૯૪૭માં ઠાકુર પ્રસાદ જોયસ્વાલ અને અન્યો સામે મની ડિકી મેળવી હતી. હુકમનામા અસંતુષ્ટ હોવાથી તેને અમલ માટે કલકત્તાથી ગુવાહાટી ટ્રાન્સફર કરવામાં આવ્યો હતો. ૨ મે, ૧૯૫૩ના રોજ ગુવાહાટીની અદાલતમાં ચુકાદા-દેવાદારોની અમુક જંગમ મિલકતના આદેશ-૧૧, સિવિલ પ્રોસિજર કોડના નિયમ-૪૬ હેઠળ જમી દ્વારા અમલ માટે અરજી કરવામાં આવી હતી, જે સબ-ડિવિઝનલ ઓફિસર, મિલિટરી એન્જિનિયરિંગ સર્વિસ, પાંડુના કબજામાં હોવાનું કહેવાય છે. પરિણામે આદેશ-૨૧, નિયમ-૪૬ (૧) (c) (iii) હેઠળ એક આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો જેમાં પેટા-વિભાગીય અધિકારીને ચુકાદા-દેવાદારોની સંપત્તિ સાથે ભાગ લેવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવ્યો હતો. ઉદ્દેખનીય છે કે પેટા-વિભાગીય અધિકારી શિલોંગના ગેરિસન એન્જિનિયરને આધીન છે. જોકે અદાલત સમક્ષ પેટા-વિભાગીય અધિકારી વતી કેટલીક અરજીઓ કરવામાં આવી હતી, પરંતુ ૧ ફેબ્રુઆરી, ૧૯૫૪ના રોજ જ કાર્યકારી ગેરિસન એન્જિનિયર, શિલોંગે અદાલત

સમક્ષ જણાવ્યું હતું કે પ્રશ્નમાં રહેલી જંગમ મિલકત (એટલે કે ૪૧ આર. એસ. જોઈસ્ટ્સ) ૨૨ નવેમ્બર, ૧૯૫૧ના રોજ મેસર્સને વેચવામાં આવી હતી અને પહોંચાડવામાં આવી હતી.પલાસબારીના ધુનિલાલ-કન્હૈયાલાલ.આ વાંધાને ફાંસીની અદાલતે ધ્યાનમાં લીધો હતો અને તેણે ૨૫ સપ્ટેમ્બર, ૧૯૬૪ના રોજ ચુકાદો આપ્યો હતો કે આ વિલંબિત નિવેદન કે જે મિલકત ૨૨ નવેમ્બર, ૧૯૫૧ સુધી વેચવામાં આવી હતી તેના પર વિશ્વાસ કરી શકાતો નથી.તેથી ફાંસીની અદાલતે વાંધો ફગાવી દીધો અને ફાંસીની કાર્યવાહી આગળ વધારવાનો આદેશ આપ્યો.

ત્યારબાદ, જોઈસ્ટ્સના ઉત્પાદન માટે આદેશો જારી કરવામાં આવ્યા હતા પરંતુ તેઓ રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા.ત્યારબાદ અપીલકર્તાએ અરજી કરી હતી કે ભારત સંઘને મુખ્ય ચુકાદો-દેવાદાર ગણવો જોઈએ અને ભારત સંઘ સામે ફાંસીની સજા થવી જોઈએ.ભારત સંઘે આ અંગે વાંધો ઉઠાવ્યો હતો અને ૨૧ એપ્રિલ, ૧૯૫૬ના રોજ ભારત સંઘના વાંધાને નકારી કાઢવામાં આવ્યો હતો અને અમલ અદાલતે ચુકાદો આપ્યો હતો કે ભારત સંઘને મુખ્ય ચુકાદો આપનાર-દેવાદાર તરીકે ગણવામાં આવે અને તેની આવકની હદ સુધી તેને જવાબદાર ઠેરવવામાં આવે.પાછળથી તે જ દિવસે, ભારત સંઘ વતી વધુ કાનૂની દલીલ કરવામાં આવી હતી કે કોઈ જામીનગીરી બોન્ડ ન હોવાથી ભારત સંઘને મુખ્ય ચુકાદો-દેવાદાર તરીકે ગણી શકાય નહીં.આ વાંધાની સુનાવણી કરવામાં આવી

હતી અને આખરે અદાલતે ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૫૬ના રોજ આદેશ આપ્યો હતો કે ભારત સંઘ વતી કોઈ જમીન-બોન્ડ ચલાવવામાં આવ્યો ન હોવા છતાં તે જમીન તરીકે જવાબદાર છે.ત્યારબાદ ભારત સંઘે ૨૮ એપ્રિલ, ૧૯૫૬ના આદેશ સામે હાઈકોર્ટમાં અપીલ કરી હતી.

ઉચ્ચ અદાલતે અપીલને મંજૂરી આપી અને ફાંસીની અદાલતના આદેશને રદ કર્યો, જેમાં જણાવ્યું હતું કે સિવિલ પ્રોસિજર કોડની કલમ-૧૪૫ હેઠળ ભારત સંઘ સામે કોઈ કાર્યવાહી કરી શકાતી નથી, જેના પર ફાંસીની અદાલતે દેખીતી રીતે આધાર રાખ્યો હતો.તે પછી અપીલકર્તાએ હાઈકોર્ટ પાસેથી પ્રમાણપત્ર માંગ્યું અને મેળવ્યું, અને આ રીતે આ બાબત અમારી સામે આવી છે.

અમારો અભિપ્રાય છે કે આ અપીલમાં કોઈ બળ નથી.આદેશ-૨૧, નિયમ-૪૬ (i) એ જોગવાઈ કરે છે કે ચુકાદાના દેવાદારના કબજામાં ન હોય તેવી અન્ય જંગમ મિલકતના કિસ્સામાં, કોઈ પણ અદાલતમાં અથવા તેની કસ્ટડીમાં જમા કરાયેલી મિલકત સિવાય, જમી લેખિત આદેશ દ્વારા કરવામાં આવશે, જેમાં તેનો કબજો ધરાવતી વ્યક્તિને તેને ચુકાદાના દેવાદારને આપવા પર પ્રતિબંધ મૂકવામાં આવશે.આ કેસમાં ૪૧ જોઈસ્ટોના સંદર્ભમાં ફાંસીની અદાલત દ્વારા જરૂરી પ્રતિબંધાત્મક આદેશ જારી કરવામાં આવ્યો હતો અને પેટા-વિભાગીય અધિકારી દ્વારા પ્રાપ્ત કરવામાં આવ્યો હતો.આ પ્રકારનો

પ્રતિબંધાત્મક આદેશ જમીના હેતુ માટે પૂરતો છે, જો કે તેમાં ઉલ્લેખિત મિલકત વાસ્તવમાં અદાલત દ્વારા કબજામાં લેવામાં આવી નથી.નિયમ-૪૬ દ્વારા પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે જમી કર્યા પછી કોર્ટે આગળનું પગલું એ છે કે જમ કરેલી મિલકતના વેચાણનો આદેશ આપવો.પછી ઓર્ડર-૨૧, નિયમ-૭૯ આવે છે જે પૂરી પાડે છે કે જ્યાં વેચવામાં આવેલી મિલકત જંગમ મિલકત છે જેની વાસ્તવિક જમી કરવામાં આવી છે, તે ખરીદનારને પહોંચાડવામાં આવશે [નિયમ-૭૯ (૧) જુઓ].પરંતુ જ્યાં વેચવામાં આવેલી મિલકત ચુકાદો આપનાર દેવાદાર સિવાય અન્ય કોઈ વ્યક્તિના કબજામાં આવેલી જંગમ મિલકત હોય, તો તેને ખરીદનારને તે મિલકતનો કબજો ખરીદનાર સિવાય કોઈ પણ વ્યક્તિને પહોંચાડવા પર પ્રતિબંધ મૂકતા કબજામાં રહેલી વ્યક્તિને નોટિસ આપીને તેની ડિલિવરી કરવામાં આવશે [નિયમ-૭૯ (૨) જુઓ].વર્તમાન કેસમાં મિલકતની કોઈ વાસ્તવિક જમી કરવામાં આવી ન હતી પરંતુ ઓર્ડર-૨૧, નિયમ-૪૬ (૧) હેઠળ જમી કરવામાં આવી હતી.કોર્ટ માટે અનુસરવાની યોગ્ય પ્રક્રિયા એ હતી કે ઓર્ડર-૨૧, નિયમ-૬૪ હેઠળ મિલકત વેચવી અને પછી ઓર્ડર-૨૧, નિયમ-૭૯ (૨) હેઠળ તેમાં પ્રદાન કરેલી રીતે તેની ડિલિવરી માટે આદેશ પસાર કરવો.જો કે અદાલતે પેટા વિભાગીય અધિકારીને મિલકત રજૂ કરવા કહ્યું અને જ્યારે તેને રજૂ કરવામાં ન આવી ત્યારે તે સંહિતાની કલમ-૧૪૫ હેઠળ કાર્યવાહી કરી.અમે હાઈકોર્ટ સાથે સંમત છીએ કે વર્તમાન કેસમાં કલમ-૧૪૫ લાગુ પડતી નથી.

કલમ ૧૪૫ આ રીતે ચાલે છે:

"જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ જામીન તરીકે જવાબદાર બની ગઈ હોય –

(એ) કોઈ હુકમનામા અથવા તેના કોઈ ભાગની કામગીરી માટે;

અથવા

(બી) હુકમના અમલમાં લેવામાં આવેલી કોઈપણ મિલકતની

પુનઃસ્થાપના માટે, અથવા

(સી) કોઈ દાવામાં અદાલતના આદેશ હેઠળ અથવા તેના

પરિણામે કોઈ કાર્યવાહીમાં કોઈ પણ નાણાંની ચુકવણી માટે

અથવા કોઈ પણ વ્યક્તિ પર લાદવામાં આવેલી કોઈ પણ શરતની

પરિપૂર્ણતા માટે,

હુકમનામું અથવા આદેશ તેની વિરુદ્ધ અમલમાં મૂકી શકાય છે,

જેમાં તેણે હુકમનામાઓના અમલ માટે તેમાં જોગવાઈ કરેલી રીતે

પોતાને વ્યક્તિગત રીતે જવાબદાર ઠેરવ્યો છે અને આવી વ્યક્તિ,

અપીલના હેતુઓ માટે, કલમ-૪૭ ના અર્થમાં પક્ષકાર માનવામાં

આવશે:

પરંતુ દરેક કેસમાં અદાલતને લાગે છે કે જામીનદારને પૂરતી નોટિસ

આપવામાં આવી છે.

કલમ-૧૪૫નું ખાલી અવલોકન દર્શાવે છે કે જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ જામીન તરીકે જવાબદાર બને છે ત્યારે તે લાગુ પડે છે. હવે માત્ર હકીકત એ છે કે આદેશ-૨૧, નિયમ-૪૬ હેઠળ પ્રતિબંધાત્મક આદેશ જારી કરીને પેટા-વિભાગીય અધિકારી પાસે પડેલા ૪૧ જોઈસ્ટ્સની જમી કરવામાં આવી હતી, તે પેટા વિભાગીય અધિકારી અથવા ભારત સંઘને અમલમાં રહેલા હુકમના અમલ માટે જામીન નથી બનાવતી. પેટા-વિભાગીય અધિકારી પાસેથી કોઈ જામીનપાત્ર બોન્ડ લેવામાં આવ્યો ન હતો અને જોઈસ્ટ્સને વાસ્તવમાં અદાલત દ્વારા જમ કરવામાં આવ્યા ન હતા અને જામીનપાત્ર બોન્ડના આધારે ઉપ-વિભાગીય અધિકારીને સુપરદાર તરીકે સોંપવામાં આવ્યા હતા. જો તે કરવામાં આવ્યું હોત તો કોઈ પ્રશ્ન ઊભો થયો હોત કે શું પેટા-વિભાગીય અધિકારી હુકમનામું અથવા તેના ભાગની કામગીરી માટે જામીનદાર બન્યા હતા. પરંતુ જ્યાં આદેશ-૨૧, નિયમ-૪૬ (૧) હેઠળ માત્ર પ્રતિબંધાત્મક આદેશ જારી કરવામાં આવે છે અને તે રીતે જમી કરવામાં આવે છે, ત્યાં જે વ્યક્તિને પ્રતિબંધાત્મક આદેશ જારી કરવામાં આવે છે તે હુકમના અમલ માટે જામીનદાર બનવાનો કોઈ પ્રશ્ન હોઈ શકતો નથી.

તેથી અમે હાઈકોર્ટ સાથે સંમત છીએ કે સંહિતાની કલમ-૧૪૫ આ કેસમાં લાગુ પડતી નથી અને અમલ અદાલતે એવું માનવું સંપૂર્ણપણે ખોટું હતું કે સબ-ડિવિઝનલ અધિકારી જામીનદાર બન્યા કારણ કે જમી આદેશ-૨૧, નિયમ-

૪૬ (૧) માં પૂરી પાડવામાં આવેલી રીતે કરવામાં આવી હતી.અપીલ નિષ્ફળ જાય છે અને આથી ભારત સંઘને ખર્ચ સાથે બરતરફ કરવામાં આવે છે.

અપીલ રદ કરવામાં આવે છે.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.